

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ХУДОЖНЬОГО ІКРАЄЗНАВЧИХ МУЗЕЇВ СУМЩИНИ

Як відомо, колекції краєзнавчих музеїв містять в собі мистецькі збірки, інколи чималі. Пов'язане це, насамперед, багатогалузевістю таких музеїв, інтереси яких сягають від місцевої флори і фауни до творів мистецтва. Така картина спостерігається і з краєзнавчими музеями Сумщини. Але поряд з ним, спів ставляючи мистецькі збірки музеїв, бачимо і те, що вони, як правило, не є результатом багаторічної збирацької роботи, а є наслідком ситуації, в результаті якої формувалися історико – краєзнавчі або художньо – історичні музеї у 1920 і 1940 роках. Мистецькі збірки краєзнавчих музеїв не мають такої систематизації як у художньому музеї. Виключенням є монографічні збірки товарів одного митця, але все одно це не дає змоги краєзнавчим музеям можливості побудувати повноцінну експозицію мистецького спрямування. А відсутність мистецтвознавців ускладнює роботу в цьому напрямку. Тому в таких умовах надзвичайно плідно може бути співпраця обласного художнього музею з краєзнавчими музеями області. Історично так склалося, що найбільш вагомі результати маємо у цьому плані у виставочній роботі. Потребу у художніх виставках краєзнавчих музеїв задовольняв у деякій мірі Сумській художній музей, влаштовуючи виставки з своїх фондів. За останній час такими були виставки: «Українське і російське народне мистецтво» (Конотоп, 1984), «Українські декоративні розписи» (Ромни, Лебедин, 1988), «Українське сучасне декоративне мистецтво» (Конотоп, 1990), «Художник в провінції К. Власовський» (Суми, Низи, Охтирка, Конотоп, Ромни, 1984 – 89), «Живописний світ М. Глуценка» (Білопілля, 1993).

До того ж, художній музей виступив організаторів виставок «Архітектурні пам'ятки Сумщини» (Ромни, Конотоп, Лебедин, 1994–95), І. Гуртовенко (Ромни, 1994), І. Лацковича (Хорватія), Ромни, Конотоп, Лебедин, 1994 – 95. Під час підготовки і проведення цих та інших виставок, науковими

співробітниками художнього музею надавалися консультації з питань побудови експозиції, ведення екскурсій, атрибуції. Після проведення виставки І. Лацковича, українсько – хорватське товариство «Хорус» подарувало твори цього митця Роменському і Конотопському краєзнавчим музеям.

Значний матеріал для мистецтвознавчих досліджень надала виставка «Українська старовина XVII – поч. XX ст.», яка відбулася 1991р. у художньому музеї і була присвячена 100 – річчю від дня народження історика мистецтва Ф. Ернста. В її експозиції, крім експонатів з обласного та Лебединського музеїв, було вміщено мистецькі твори з краєзнавчих музеїв Сум, Ромен і Конотопа. Особливо значною була репрезентована портретна галерея, де чільне місце належало портрету Б. Хмельницького (кін. XVIII – поч. XIX ст.) з колекції Сумського краєзнавчого музею.

У результаті дослідницької роботи, проведеної науковцями художнього музею, розпочало вивчення трьох мармурових барельєфів скульптора П. Забелло, який і був удостоєний звання академіка саме за створення портретів Кочубеїв. Так само під час підготовки виставки виявлено авторство акварелей Л. Премацці з зображенням палацових інтер'єрів Кочубеїв. А один з них – «Кабінет Кочубея в Ярославці» дає нам підстави стверджувати про перебування цього блискучого митця у маєтку Кочубеїв на терені сучасної Сумщини.

Таким чином, разом з численними новими матеріалами, заявленими на науковій конференції «Північне Лівобережжя та його культура XVIII – початку XX століття» не тільки було вирішено головне завдання культурологічної акції – увічнення пам'яті Ф.Ернста, але й:

- репрезентовано найбільш значні мистецькі твори з колекцій краєзнавчих музеїв області;
- проведена атрибуція;

- відреставровано декілька значних творів живопису;
- проведена робота з колекціонерами Києва і Глухова, Сум;
- у ході опрацювання архівних матеріалів встановлено справжню дату смерті Ф.Ернеста, введено до наукового обігу чимало нових фактів.

Окремо слід сказати про роль художнього музею у реалізації мистецького проекту «Сучасні художники – Малевичу», складова частина якого – виставка «Шляхи творчості» відбулася у вересні 1991 року у Конотопському краєзнавчому музеї. Науково – методична допомога з боку художнього музею охопила всі ланки музейної діяльності, в результаті чого з'явилася надзвичайно цікава експозиція, що поєднала в собі новаторство і традиції мистецтва Конотопщини і сучасне мистецтво.

Взагалі, мусимо відзначити і таке: серед краєзнавчих музеїв області Конотопський краєзнавчий музей найбільш цілеспрямовано займається комплектуванням мистецьких творів 70 – 90 років, роблячи при цьому наголос на живопис і графіку. Цьому у значній мірі передувало два чинники: перебування на посаді директора мистецтвознавця за фахом Н. Шувалової, а по – друге – це надходження у 1986 році до музею значної кількості творів живопису, графіки і скульптури, подарованої конотопцям художником О. Смирновим з Москви. Різна за якістю колекція мала у своєму складі високі за художнім рівнем твори В. Минаєва, В. Філатчева, Т. Яблонської. В останній час Конотопський краєзнавчий музей разом з художнім музеєм, Сумською філією «Малевич – Центру» співпрацює на ниві дослідження комплексної програми «К. Малевич і сучасне мистецтво Сумщини» в результаті чого видана газета «Супремус. Конотоп», проведений у 1995 р. мистецький вечір «Малевич у Конотопі», влаштовано виставку «Шлях творчості – 2». До того ж , музей Конотопа активно співпрацює з Конотопською філією «Градобанку», при допомозі якого видано каталоги виставок.

Разом з Роменським краєзнавчим музеєм протягом десяти років проводиться дослідження, вивчення й популяризація творчого доробку І.Кавалерідзе. Активну участь у наукових конференціях, організованих художнім музеєм беруть науковці музею Ромен. Цей же музей підтримав ініціативу художнього музею у влаштуванні регіональних виставок, експозиції яких склалися б з творів місцевих митців, а також роботами з фондів обласного художнього і краєзнавчих музеїв Сумщини. Перша спроба – виставка «Роменщина в мистецтві» (1995 – 96) підтвердила доцільність влаштування таких виставок.

Перша допомога надходила від художнього музею і у галузі реставрації. У 1980 – х рр. реставратор І. Волчек зробив обстеження і виконав реставраційні профілактичні роботи у музеях Ромен, Путивля і Конотопа. У Охтирці проведено обстеження колекції музею щодо подальшого виконання реставраційних робіт. Реставрацію творів іконопису, живопису і меблів здійснено реставратором художнього музею у Путивльському краєзнавчому музею. Але робота в цьому напрямі загальмувалася через відсутність інтересу з боку керівництва краєзнавчих музеїв до питань збереження та реставрації товарів.

У ході проведення звірок наявності експонатів у Роменському та Конотопському музеях було надано методичну допомогу у фондовій роботі.

Необхідно відзначити і те, що співпраця між художнім та краєзнавчими музеями Сумщини дає ще не той результат, який нас може задовольнити. У краєзнавчих музеях недостатньо увага приділяється питанням атрибуції, залученням до цієї роботи провідних учених України.

Практично відсутня координація роботи музеїв в напрямку вивчення мистецьких колекцій. Спостерігаємо бажання працювати самостійно, що на нашу думку не дасть вагомих результатів. Особливо це помітно у галузі поповнення колекцій музеїв творами мистецтва. Краєзнавчі музеї, як

правило, не консультуються з фахівцями художнього музею стосовно доцільності придбання того чи іншого твору, що приводить іноді до захащення фондів.

Мляво відгукнулися краєзнавчі музеї і на пропозиції художнього музею щодо співпраці над енциклопедичним словником «Митці й митецькі осередки Сумщини».

Питання формування, історії створення музейних мистецьких колекцій підіймалося на науковій конференції «мистецькі осередки Сумщини: історія, колекції, дослідження», присвячений 75 – річчю заснування Сумського художнього музею. Жоден з краєзнавчих музеїв не заявив доповіді, де б висвітлювалися ці проблеми. Така позиція свідчить про небажання або невміння підходити до таких проблем. А такі конференції, на наш погляд, повинні проводитися один раз на п'ять років з метою більш глибокого вивчення мистецьких збірок музейних колекцій. До того ж, краєзнавчі музеї повинні бути осередками, де б вивчалось художнє життя регіону.

Незужитий резерв для історичного краєзнавства представляє вивчення історії садиб Сумщини, в яких до 1917 р. містилися іноді досить значні мистецькі збірки (Капністів у Михайлівці на Лебединщині; Кочубеїв у Ярославці). Дослідження з історичного боку походження, забудови садиб, листування їхніх володарів, може висвітлити і процес формування садибних мистецьких колекцій. Необхідним вважається організація наукової конференції «Садабні мистецькі колекції і художнє життя Сумщини ХІХ – поч. ХХ ст.» Можливе також влаштування художньої виставки, де були б репрезентовані мистецькі твори з садибних колекцій. Таку роботу художній музей планує здійснити у 1998 році разом з краєзнавчими музеями.

Недостатньою є роль обласного краєзнавчого та художнього музеїв щодо координації у вивченні мистецьких збірок. Про це свідчить і той факт, що до

художнього музею майже не звертаються науковці з музеїв Глухова, Охтирки, Шостки.

А про те, що творча взаємодія між музеями області може дати плідні результати, свідчать виставки і конференції, проведені протягом багаторічного існування музеїв Сумщини.

Побожій С.І. Деякі аспекти діяльності художнього і краєзнавчих музеїв Сумщини / С.І. Побожій // Мистецькі збірки в краєзнавчих музеях: комплектування, дослідження і популяризація. Матеріали обласної музейної науково-практичної конференції. – Конотоп, 1996. – С. 2–5.